

KOSTYUM DIZAYNINING NAZARIY ASOSLARI VA DIZAYN TURLARI

Suvonova Ma'mura Yusupovna

Qarshi Davlat Universiteti o'qituvchisi suvonova8100 @gmail.com

Murodboyeva UQ

Qarshi davlat universiteti talabasi umidamurodboyeva3@gmail.com

Annotatsiya: Dizayn – ijodiy faoliyat turi bo'lib, "Dizayn" atamasi italian so'zi "disegno"dan kelib chiqadi. O'yg'onish davrda bu tushuncha bilan ishni asosida yotgan loyihalar, rasmlar va g'oyalarni atashardi. Dizayn – ijodiy loyihalash faoliyati, uning maqsadi – insonni ruhiy va moddiy talablarini to'liq qondiradigan uyg'un buyum muhitini yaratish. Buyumlarga yuqori iste'mol va estetik xossalarni ta'minlaydigan mutaxassis dizayner deb ataladi. Kostyum dizayneri o'z g'oyalarni eng avvalo modellarda namoyon etadi, ijodiy konsepsiyalarini esa – moda ko'rgazmasida. Dizaynerlar faoliyati loyiha madaniyatini umumiy rivojlanish rag'batini aks ettiradi.

Kalit so'zlar: Kostyum, dizayn, dizayner, moda, kiyim, usullar, modellar, kiyim estetikasi, gavda, eskiz, loyihalash, nazariy asoslar, talablar, gazlamalar, matolar, shakl, ishlab chiqarish, muhit, kostyum dizayni, obyekt, mahsulot.

Buyum muhitini shakllantirish sohasidagi badiiy sharoitning inqirozi dizaynni paydo bo'lishiga sabab bo'ldi. Yuzaga kelgan sharoitdan chiqish yo'li faqat yangi faoliyat turini rivojlanishida mumkin edi, tipaviy sanoat mahsulotiga estetik xususiyatlarini baxsh etish edi. Birinchi urinishlar shunday faoliyat sohasida o'rta asr romantik hunarmand an'analarini tiklash bo'lgan. Kelajak dizaynining ildizi dunyoni ratsional qayta qurish g'oyasi, muhitni ifoda etish obyektini har tomonlama estetik ta'sir etishi bilan bog'liq bo'lgan. Dizayn – ijodiy faoliyat turi bo'lib, "Dizayn" atamasi italian so'zi "disegno"dan kelib chiqadi. Uyg'onish davrda bu tushuncha bilan ishni asosida yotgan loyihalar, rasmlar va g'oyalarni atashardi. 16- asrda "design" so'zi bilan g'oya yoki naqshni, loyihalash va konstruksiyalash jarayonini atashardi.

Dizaynning besh asosiy nuqtai nazarlari mavjud, 1) dizayn – bu buyumni funktsionalligi va ratsional konstruktivligini qonuniy natijasi; 2) dizayn – bu fan; 3) dizayn – bu san'at turi, inson dizayn mahsulotini badiiy buyum sifatida tasavvur etadi; 4) dizayn - uyg'unlashtiriladigan soha. Uni yordamida insonga ijobiy estetik ta'sir etishi uchun sanoat buyumlarning xossalari o'zaro moslashtiriladi; 5) dizayn – sanoatda ishlab chiqariladigan buyum sifatining maxsus aspekti.

Sanoat sohasida maxsus ijodiy faoliyat sifatida dizayn 19-20 asrlarda paydo bo'ldi. Ommabop ishlab chiqarish va sanoat inqilobi natijasida paydo bo'lgan dizayn, go'zal va foyda orasidagi nomutanosiblikni bartaraf qildi, san'at va texnikani orasidagi chegarani yo'qotdi. Dizayn loyiha faoliyati bo'lib, yangi turdagi madaniyat bilan bog'liq, ya'ni madaniyati bilan. Bu madaniyat turida ilmiy-texnikaviy va ijtimoiy madaniyatlar o'zgacha birlashtirildi, zamonaviy fikrlashda loyihalash o'ziga xos xususiyat bo'ldi,

insonni dunyoda yangi o'rni hisobga olindi, tashqi muhit bilan bog'ladi. Ilmiy-texnika taraqqiyoti sharoitida loyihalash madaniyatini qayta ishlab chiqarishda asosiy usuldir, u turmush tarzini uzliksiz o'zgarishiga mo'ljallangan va yangi buyum yaratishda faoliyatning barcha tomonlarini: texnikaviy, iqtisodiy, ijtimoiy va estetik tomonlarini o'zaro qamradi. Loyihalash madaniyatida eski qonun-qoidalarini buzmasdan, yangini yaratish mumkin emas, bu siz barcha sohalarda (texnikaviy, ijtimoiy, badiiy) ijod bo'lmaydi.

Dizayn sanoat va san'at orasidagi nomuvofiqlikni yengish lozim, loyihalash madaniyatida go'zallik va foyda uyg'unlashadi. Dizayn loyihalash faoliyati sifatida jamoa va insonni turli talablarini qondiradi.

Dizayn – ijodiy loyihalash faoliyati, uning maqsadi – insonni ruhiy va moddiy talablarini to'liq qondiradigan uyg'un buyum muhitini yaratish. Buyumlarga yuqori iste'mol va estetik xossalarni ta'minlaydigan mutaxassis dizayner deb ataladi. Dizayn tarkibiga quyidagi elementlar kiradi: dizayn – faoliyat, subyekt – dizayner va iste'molchi; dizayn - faoliyat obyekti, dizayn-loyiha va dizayn-mahsulot, muhit – faoliyatning har xil tizimlari. Kostyumning barcha elementlari dizayn obyektlariga kiradi. Kostyum inson bilan chambarchas bog'liq va muhitning ajralmas qismi bo'lib, turmush tarzini o'zgarishini ifoda etadi.

Kostyum– bu yaxlit g'oya va mo'ljal bilan birlashtirilgan, ijtimoiy, millat, mintaq, jins, yosh va mutaxassisligini ifoda etadigan elementlarining muayyan tizimi. Kostyum maishiy an'analar bilan chambarchas bog'liq, ma'lum mintaqaning urf-odatlarini, konkret tarixiy davrni, xalqni yoki etnosni ijtimoiy holatini, ma'lum shaxsning siymosini, uning noyobligini ifoda etadi. Kostyumning asosiy funksiyalari qatorida himoya, utilitar va belgi funksiyalari kiradi, chunki kostyum maxsus aloqa turi, ya'ni u atrofdagilarga odam to'g'risida ma'lumot beradi: uning ijtimoiy xolidan, siyosatga munosabati, estetik didi, dinga mansubligi, madaniyati.

Yevropa tipidagi zamonaviy kostyumda ma'lum funktsiyani ajratib ko'rsatish qiyin. Kostyum ko'pfunksiyali bo'ldi, funktsiya o'zi ko'p ma'noli. Kostyum avvalgidek erotik va estetik funktsiyani bajaradi. Bu ma'noda kostyum insonni o'ziga xos estetik didini ifodalab, ma'lum vaqtni go'zallik to'g'risida umumiy tasavvurni aks ettiradi. Kostyumni individual tanlash (uslubini, ranglar va ayrim buyumlar birikmasini, qomatga va konkret sharoitga mosligini, shaxsning ma'lumoti va uning ijtimoiy holatini ko'rsatadi) insoning umumiy madaniyati to'g'risida ma'lumot beradi. Zamonaviy modada "yaxshi did" to'g'risida avvalgi meyorlar yo'q, ammo, "kiyim madaniyati" tushunchasi o'z ma'nosini saqlab qoldi.

Kiyim dizayni – dizayn faoliyatining yo'nalishlaridan biri. Kiyish usuli, tanada mahkamlash turi va bichimiga ko'ra kiyim quyidagi turlarga bo'linadi:

- drapirovkalanagan (bichilmagan va tikilmagan) – bu bir bo'lak mato tanaga o'raladi va drapirovka qilinadi, qoplama – bu boshdan kiyiladigan kiyim. U tikilmagan – faqat yoqa o'mizi qirqilgan mato parchasi yoki tikilgan (tunikasimon bichimli). Oldi

ochiq – bu bichilgan va tikilgan kiyim (chopon va kaftan turida); Yevropa turidagi bichilgan va tikilgan – bu odam qomatiga mos bichilgan va tikilgan kiyim.

Zamonaviy kostyumni yaratganda uni asosiy funksiyasini inobatga olish zarur. U kostyumni konstruktiv yechimini, matosini va siymosini belgilaydi. Buyumni loyihalashda bunday yo'l "funktional qadam" deb atalgan, qachonki buyum emas, balki iste'molchiga beradigan foyda ko'zda tutiladi (shu nuqtai nazardan bashang ko'ylakni emas, balki yaxshi kayfiyatni, go'zallikni loyihalash zarur).

Buyum loyihalanganda funksional qarash uni ishlash jarayonini dastlab o'rganilgandan so'ng, ideal ishlaydigan tizim yaratiladi va natijada insonni har xil va o'zgaruvchan talablarini qondiradigan prinsipial yangi funktsiyani bajaradigan buyum yaratiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1.Xasanboyeva G.K. Libos dizayni. Ma'ruza matni -T.: TTESI, 2011.
- 2.X.X.Kamilova,N.A.Isaxojayeva, K.R.Fuzailova "Kostyum kreativ grafikasi"2017.
- 3.Xasanboyeva G.K. , Krimova O.I. "Kiyim modelini ishlash va konstruksiyasini tayyorlash" T. "O'qituvchi", 1990. TTESI.
- 4.Xasanboyeva G.K. "Kompozitsiya asoslari" Ma'ruza matni.
5. Abdullayeva Q.M. Tikuvchilik buyumlarini konstruksiyalash va modellashtirish asoslari. T.2008.